

Recenzii

Capitolul al paisprezecelea are titlul „Revoluția sexuală” (p. 223-238) și cuprinde următoarele subcapitole: anii 68, impactul acestora asupra moralei catolice, dragostea romantică și ce a mai rămas din ea, „noua familie” ; divorțul și recăsătorirea, imposibilitatea de a înlocui sexul.

Ultimul capitol (p. 239-246) are valoare concludivă. Autorul face o serie de referiri cu privire la viitorul teologiei morale catolice, la măsura în care experiența istorică este luată în considerare pentru definirea valorilor etice, atât în știința eticii în general cât și în morala catolică în special.

Afirmațiile autorului despre propriul său volum făcute în „Cuvântul înainte” sunt corecte: titlul nu acoperă întru totul cuprinsul. Cele trei teme anunțate: căsătorie, dragoste și sexualitate nu sunt deloc exhaustiv tratate. Nici nu ar fi posibil într-un volum de asemenea dimensiuni. Mai degrabă titlul „Căsătorie, Dragoste și Sexualitate în Romano-Catolicism” ar fi acoperit mai bine cuprinsul. Mai degrabă avem de-a face cu un volum care tratează o serie de aspecte legate de cele trei teme în romano-catolicism, cu referiri destul de dese la mediul precreștin, la mediul secular, la alte religii, la Reforma protestantă și, din păcate, în ultimul rând la Ortodoxie. Personal cred că volumul este valoros în primul rând pentru că prezintă schematic anumite aspecte din morala catolică legate de căsătorie, dragoste și sexualitate. Este un volum de prezentare și în mai mică măsură de dezbatere. Cine își dorește o introducere rapidă în morala catolică legată de cele trei teme, cu referiri pertinente la istoricul și contextul acestora, va găsi în acest volum exact ceea ce caută. Referințele patristice, mai ales la Părinții răsăriteni sunt destul de rare. Așa cum era de așteptat, Augustin este cel mai des citat Părinte al Apusului.

Pr. Conf. Dr. Habil. Daniel BUDA

Neil MacGregor, *Living with the Gods. On Beliefs and Peoples*, Allen Lane an imprim of Penguin Books, 2018, 488 p., ISBN 978-0-241-30829-5

Neil MacGregor, autorul acestui volum, este una dintre cele mai renumite personalități la nivel mondial în domeniul muzeografic și istoric, care a deținut funcții de conducere în ambele domenii atât în Marea Britanie cât și în Germania. Volumul de față cunoaște o răspândire globală, fiind publicat în același timp în Marea Britanie, Statele Unite, Canada, Irlanda, Australia, India, Noua Zeelandă și Africa de Sud. Este descris pe coperta de prezentare publicitară ca fiind orice altceva decât o istorie a religiei sau un argument în favoarea credinței. Este mai degrabă o colecție de istorisiri care descriu viața umană în raport cu sacrul și diferitele căi în care diferite societăți își imaginează locul lor în lume. Este o încercare de a înțelege ce anume modelează credința așa cum este ea exprimată în viața unei comunități sau a unei națiuni, cu alte cuvinte cum anume trăim fiecare dintre noi cu divinul (literal „cu zeii”).

Introducerea (p. vii-xxiii) intitulată *Crezând și aparținând (Believing and Belonging)* ne explică faptul că acest volum are în centru una dintre realitățile fundamentale ale existenței umane, anume că „orice societate cunoscută împărtășește o serie de credințe și ipoteze – o credință, o ideologie, o religie – care trec dincolo de viața unui individ și este o parte esențială a unei identități comune” (p. vii). Aceste credințe au o putere deosebită de a uni sau de a diviza oameni, culturi și societăți.

Cartea cuprinde șase părți, fiecare având la rândul ei câte cinci capitole, numerotate de la 1 la 30. Prima parte este intitulată „Locul nostru în acest model” (p. 1-78) și prezintă diferite

Recenzii

istorisirii despre percepția diferitelor comunități religioase, precum și a individului, asupra cosmosului și a locului omului și comunităților în acesta. A doua parte, cu titlul „Crezând împreună” (p. 79-152), se concentrează pe viața comunitară. Se ocupă de modul în care fiecare existență personală se integrează în comunitatea de credință din care face parte. Mijloacele de integrare comunitară descrise în detaliu sunt ceremoniile de diferite feluri, rugăciunea, cântările, riturile de trecere în diferite stări din această lume sau dintr-o lume într-alta (nașterea, respectiv moartea). În aceste rituri, credinciosul este, pe rând sau în același timp, participant și spectator. Partea a treia cu titlul „Teatre ale credinței” (p. 153-238) se ocupă de locurile unde au loc aceste rituri, anume de lăcașurile de cult, de casele lui Dumnezeu: biserici, moschei, temple sau natura înconjurătoare, atunci când ritualurile au loc în aer liber. Aici sunt prezentate și pelerinajele și festivalurile religioase. Partea a patra, „Puterea imaginilor” (p. 239-314), se ocupă de rolul imaginilor în rândul comunităților religioase. Este vorba de icoane, statui, alte imagini cu conținut religios și adaptarea lor la diferite contexte culturale. Ele conțin un limbaj și transmit un mesaj care este uneori mai ușor de perceput decât alte forme de exprimare și transmitere a mesajului sacralui. Partea a cincea cu titlul „Un Dumnezeu sau mai mulți” (p. 315-386) abordează chestiunea fundamentală a monoteismului versus politeism, nu din perspectivă teologică, ci mai mult de percepție a credincioșilor. În interiorul religiilor monoteiste, oameni au conștiința vieții dusă alături, sau sub influența unor spirite, a sfinților etc., în vreme ce în religiile politeiste există zei dominanți. Ultimele capitole se ocupă de modul în care monoteismul este perceput de către politeiști și invers. Partea a șasea cu titlul „Puterile pământești și divine” (p. 387-471) se ocupă de modurile în care credințele religioase relaționează cu puterile politice, pământești. Există în lume modele de cooperare pentru binele comun, compromisul, contactul dureros cu secularismele și persecuția. Este partea eshatologică a acestei volum, parte din care rezidă ideea că împărăția puterii divine pe pământ nu este posibil de realizat. Și nici nu trebuie să se realizeze, așa adăuga eu.

Această carte nu poate fi considerată ca fiind de teologie, ci mai degrabă de religie sau mai precis de contact al religiosului și spiritualității cu diferite domenii ale vieții umane, precum spiritualitate și finanțe (famosul „In God we trust”), economie și etică, locaș de cult și temple ale finanțelor moderne, imaginea sacră și posterul holywoodian etc. Este o manieră de abordare a sacralui mai puțin familiară mediului nostru ortodox în care găsești tratate sub aceeași temă teologia icoanei și rolul statuilor în hinduism, iconoclasmul (aparent?) al unor religii monoteiste și puterea comercială a imaginii. Personal am citit cu multă plăcere acest volum care pare a transmite mesajul că anumite valori ale sacralui sunt transreligioase. Cititorul nu trebuie să se aștepte să găsească în acest volum o articulare a teologiilor oficiale ale diferitelor religii, ci mai degrabă expresii ale modului în care aceste credințe sunt trăite și exprimate de către credincioși și prezentate aici așa cum autorul volumului le-a perceput, de multe ori în urma unor călătorii în toată lumea făcute special cu acest scop. Coperta comercială a volumului ne avertizează că nu avem de-a face cu o carte argument în favoarea credinței. După lecturarea volumului, pot să afirm că lucrurile nu stau chiar așa. După ce cititorul realizează rolul religiosului în viața lumii actuale, volumul devine într-un fel un argument în favoarea credinței.

Engleza folosită este simplă și ușor de înțeles chiar și pentru cei care nu dețin un nivel foarte ridicat de cunoaștere a acestei limbi.

O lectură mai superficială ar putea induce ideea că este promovat sincretismul religios. Eu cred că avem mai degrabă de-a face cu relevarea ideii că anumite valori religioase și anumite

Recenzii

mijloace folosite pentru apropierea de sacru sunt prezente în toate religiile, inclusiv în așa-numitele religii seculariste.

În orice caz, prezentul volum s-a bucurat de succes la nivel global și pentru că la ora actuală religiosul ocupă mari părți ale dezbaterii publice globale. Nu în ultimul rând volumul este atractiv prin numeroasele imagini publicate (o confirmare a puterii imaginii) și atent explicate la sfârșitul volumului (p. 472-478). Tot la finalul volumului este plasată o listă bibliografică minimală aranjată pe teme (p. 476-478), precum și un index (p. 480-488).

Pr. Conf. Dr. Habil. Daniel BUDA